

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA Den Haag

**DG Openbaar Bestuur &
Democr Rechtsstaat**
DGOBDR-CZW-
Staatsinrichting

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Datum 25 september 2026
Betreft Nota n.a.v. verslag bij Wet bijstand in het stemhokje (36863)

Onze referentie
2026-0000441289

Hierbij bied ik u de nota naar aanleiding van het verslag aan inzake het verslag van de Vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken van uw Kamer over bovenvermeld voorstel van wet.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Pieter Heerma

Nr. Nota naar aanleiding van het verslag**ALGEMEEN****Inhoudsopgave**

1. Inleiding
2. Toegankelijkheid
3. VN-verdrag Handicap
4. Risico's en integriteit
5. Overig

1. Inleiding

Graag dank ik de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Eerste Kamer der Staten-Generaal voor de schriftelijke inbreng inzake het wetsvoorstel tot wijziging van de Kieswet in verband met het stellen van nadere regels voor bijstand in het stembokje. Met veel belangstelling heb ik kennisgenomen van de door de leden van de fracties van CDA, PVV en PRO gestelde vragen en gemaakte opmerkingen over dit wetsvoorstel. Ik zal de gestelde vragen beantwoorden langs een aantal hoofdthema's zoals weergegeven in de inhoudsopgave.

2. Toegankelijkheid

De leden van de fractie van het CDA vragen of van geïnstrueerde stembureauleden mag worden verwacht dat zij alert zijn op signalen dat een kiezer hulp behoeft en in voorkomende gevallen zelf - op neutrale en terughoudende wijze - hulp aanbieden. Zij verzoeken de regering te duiden waar voor stembureauleden de grens ligt tussen het actief aanbieden van hulp en ongewenste bemoeienis met de kiezer.

De hoofdregel is dat het initiatief voor het vragen van bijstand bij de kiezer ligt. Reden hiervoor is dat de kiezer zelf moet kunnen bepalen of hij hulp wenst bij het stemmen. Er mag niet door een ander worden beslist of hij hulp nodig heeft. Aandachtspunt is dat er kiezers kunnen zijn die het moeilijk vinden om te laten blijken dat zij hulp wensen. Als een stembureau lid signalen waarneemt die erop duiden dat een kiezer mogelijk hulp in het stembokje wenst, mag het stembureau lid aan de kiezer vragen of deze hulp wil. Een stembureau lid mag niet ongevraagd bepalen dat een kiezer hulp bij het stemmen krijgt. Bij de instructie van stembureau leden en gemeenten wordt aandacht besteed aan hoe de hulp op een neutrale en terughoudende wijze kan worden aangeboden.

In de memorie van toelichting staat dat als een naam van de kandidaat op verschillende lijsten voorkomt, het stembureau lid dit mag uitleggen en vragen op welke van deze kandidaten de kiezer zijn stem wil uitbrengen. De leden van de fractie van de PVV vragen aan de regering om aan te geven of er rekening mee wordt gehouden dat een stembureau lid mogelijk niet alle dubbele of enigszins gelijklopende namen op een stembiljet kent.

Als een kiezer de naam noemt van een kandidaat en de naam van een partij, kijkt het stembureau lid of er bij die partij meerdere kandidaten zijn met dezelfde naam.

Als dat het geval is geeft het stembureaulid meer informatie over de kandidaten, zoals voornaam, voorletters, geslacht, plek op de lijst, en vraagt hij aan de kiezer op welke kandidaat hij wil stemmen. Indien een kiezer de naam noemt van een kandidaat en niet de partij bij wie de kandidaat hoort, zoekt het stembureaulid de genoemde naam op het stembiljet. Als het stembureaulid dezelfde naam bij meerdere partijen ziet staan, zal hij aan de kiezer meedelen bij welke partijen dezelfde kandidaatsnaam staat en vragen bij welke partij de kandidaat hoort op wie hij wil stemmen.

De leden van de PVV fractie vragen of het nieuwe stembiljet waarmee wordt geëxperimenteerd niet veel ingewikkelder is voor veel kiezers uit de doelgroep van dit wetsvoorstel, gelet op het hoge aantal ongeldige stemmen bij dit experiment.

Net als het wetsvoorstel bijstand in het stemhokje draagt het nieuwe stembiljet bij aan het verbeteren van de toegankelijkheid van verkiezingen. Het nieuwe stembiljet is overzichtelijker, beter leesbaar en beter te hanteren door het kleinere formaat en het gebruik van partijlogo's en grotere letters. In de ontwikkelingsfase is dit model stembiljet uitgebreid getest onder mensen met een beperking en laaggeletterden. Uit de evaluaties van de experimenten blijkt dat veruit de meeste kiezers het stembiljet goed begrijpen. Wel is bij het nieuwe stembiljet het aandeel ongeldige stemmen iets hoger dan bij het huidige stembiljet. Dit ligt bij de introductie van een nieuw stembiljet in de lijn der verwachting, omdat sommige kiezers moeten wennen aan de nieuwe manier van stemmen. Het ministerie van BZK blijft daarom samen met de Kiesraad, gemeenten en belangenorganisaties inzetten op gerichte voorlichting aan kiezers, zowel voorafgaand aan de verkiezingen, als in het stembureau.

De leden van de fractie van de PVV vragen waarom er niet voor gekozen is om goede hulpmiddelen te ontwikkelen voor mensen die Alzheimer hebben, laaggeletterd zijn of een verstandelijke beperking hebben en hulp buiten het stemhokje te bieden in plaats van hulp in het stemhokje mogelijk te maken.

De regering is positief over de mogelijkheden van het nieuwe stembiljet om kiezers zo veel mogelijk zelfstandig te laten stemmen. Het nieuwe stembiljet vergoot de toegankelijkheid door onder meer het gebruik van grotere letters en de aanwezigheid van partijlogo's. Ook de daarbij ontwikkelde stemmal is een goed hulpmiddel. Deze stemmal biedt, in combinatie met een audiovoorziening, uitkomst voor mensen met een visuele beperking, maar kan ook worden gebruikt door andere kiezers, zoals mensen die laaggeletterd zijn. Mensen met een beperking en laaggeletterden vinden het belangrijk dat er naast de bestaande hulpmiddelen ook nog de mogelijkheid is om hulp in het stemhokje te kunnen krijgen. Hulp buiten het stemhokje kunnen zij nu al krijgen, maar blijkt niet altijd afdoende om vervolgens zelfstandig een stem te kunnen uitbrengen. Daarom heeft de regering besloten om een wetsvoorstel voor bijstand in het stemhokje te maken.

3. VN-verdrag Handicap

De leden van de fractie van PRO merken op dat kiezers met dit voorstel recht krijgen op hulp van een stembureaulid en vragen zich af hoe dit zich verhoudt tot het VN-verdrag handicap, waaruit volgt dat personen met een beperking hulp moeten kunnen krijgen van een persoon van hun eigen keuze.

Zoals in de memorie van toelichting uiteen is gezet, heeft Nederland zich bij de ratificatie van het VN-verdrag handicap alleen gecommitteerd aan het toestaan van hulp in het stemhokje voor wat betreft personen met een fysieke beperking. Dit

betekent dat de bepaling over hulp in het stemhokje door een persoon naar keuze in Nederland alleen kan worden ingeroepen door personen met een fysieke beperking. Alle andere kiezers, waaronder dus kiezers met een verstandelijke beperking, hebben geen recht op hulp door een persoon naar keuze. Met dit wetsvoorstel krijgen zij straks wel recht op hulp door een stembureaulid, waardoor Nederland juist beter aansluit bij de strekking van artikel 29 van het VN-verdrag handicap.

De leden van de fractie van PRO vragen tevens hoe groot de regering het risico acht dat het onderscheid tussen groepen kiezers (kiezers met een fysieke beperking en andere kiezers) wordt aangevochten als discriminatie op grond van handicap.

Bij het opstellen van het wetsvoorstel is zorgvuldig onderzocht op welke manier bijstand bij het stemmen vormgegeven kan worden. Daarbij is tevens gekeken naar de mogelijkheid om één regime te hanteren: voor alle kiezers dezelfde regels. Hoewel dit op het eerste gezicht de meest wenselijke uitkomst leek, bleken hier toch te veel haken en ogen aan te zitten.

Wanneer iedere kiezer recht krijgt op hulp door een persoon naar keuze, zou dit een grote inbreuk vormen op het stemgeheim en de stemvrijheid. Kiezers kunnen onder druk worden gezet door bijvoorbeeld hun partner of een familielid, waardoor zij niet zelf bepalen op wie zij hun stem uitbrengen. Dit kan leiden tot fraude in het stemproces en is zeer onwenselijk.

De andere variant van één regime, iedere kiezer alleen nog recht op bijstand door een stembureaulid, is juridisch niet mogelijk gelet op het VN-verdrag handicap. Zoals reeds toegelicht heeft Nederland zich gecommitteerd om hulp bij het stemmen door een persoon van eigen keuze toe te staan voor kiezers met een fysieke beperking. Het VN-verdrag handicap noopt tot een geleidelijke verwezenlijking van de rechtspositie van personen met een handicap. Dit houdt in dat reeds verworven rechten niet meer kunnen worden teruggedraaid (standstill-beginsel). Wanneer kiezers met een fysieke beperking eerst recht hebben op hulp door een persoon van hun eigen keuze en dit zou worden gewijzigd naar enkel nog hulp door een stembureaulid, wordt niet langer voldaan aan het standstill-beginsel zoals verankerd in artikel 4, vierde lid van het VN-verdrag handicap.

Omdat het doorvoeren van één regime niet mogelijk is, is ervoor gekozen om het bestaande onderscheid tussen kiezers te handhaven. Op dit moment wordt er namelijk ook onderscheid gemaakt tussen kiezers met een fysieke beperking en alle andere kiezers: de eerste groep heeft recht op hulp bij het stemmen door een persoon naar keuze, de andere groep heeft überhaupt geen recht op hulp bij het stemmen. Met dit wetsvoorstel blijven deze twee groepen bestaan, waarbij de tweede groep het recht krijgt op hulp van een stembureaulid. Door het bestaande onderscheid te handhaven, is het voor stembureauleden ook uitvoerbaar om te bepalen wie recht heeft op hulp naar keuze en wie recht heeft op hulp van een stembureaulid. Zij moeten daarvoor dezelfde inschatting maken als dat zij in de huidige situatie al doen: heeft de kiezer een fysieke beperking of niet?

Omdat dit onderscheid tussen groepen kiezers al sinds 1896 wordt gehanteerd, en het VN-verdrag handicap op dit punt enkel geldt voor kiezers met een fysieke beperking, acht de regering het risico op een rechtszaak hierover zeer klein.

4. Risico's en integriteit

De leden van de fractie van de PVV vragen hoe artikel J 14a, dat regelt dat stembureauleden het stemgeheim bewaren, wordt gewaarborgd en gehandhaafd en in hoeverre er consequenties aan verbonden worden. Ook vragen de leden wat er gebeurt als een stembureaulid in het dagelijks leven in een sociale of professionele verhouding staat ten opzichte van de hulpbehoevende kiezer. Mag zo'n stembureaulid dan de bijstand verlenen, zo vragen deze leden.

Het voorgestelde artikel J 14a betreft een nadere codificering van de bestaande praktijk: stembureauleden dienen nu ook al het stemgeheim te bewaren wanneer zij, bijvoorbeeld tijdens het verlenen van hulp aan een fysiek beperkte kiezer of per abuis wanneer iemand zijn stembiljet laat zien, de stemkeuze van een kiezer hebben gezien. Met dit wetsvoorstel zal het echter vaker voorkomen dat stembureauleden de stemkeuze van een kiezer waarnemen, omdat zij straks bijstand mogen verlenen aan alle kiezers en niet enkel meer kiezers met een fysieke beperking. Daarom is ervoor gekozen om artikel J 14a op te nemen in de Kieswet: door expliciet in de wet vast te leggen dat stembureauleden het stemgeheim moeten bewaren, wordt benadrukt dat dit een essentieel onderdeel is van het werk van een stembureaulid. In artikel E 4, tweede lid, onder c van de Kieswet is bepaald dat iemand niet wordt benoemd als stembureaulid wanneer diegene bij een vorige verkiezing als stembureaulid heeft gehandeld in strijd met de Kieswet. Door de toevoeging van artikel J 14a zal een stembureaulid dat het stemgeheim tijdens een vorige verkiezing heeft geschonden, niet opnieuw kunnen worden benoemd als stembureaulid.

Wanneer een stembureaulid een bekende is van de kiezer die verzoekt om bijstand, kan het risico ontstaan op beïnvloeding door het stembureaulid, met name wanneer er sprake is van een zekere gezagsverhouding in het dagelijkse leven. Het is aan de voorzitter van het stembureau om een stembureaulid aan te wijzen dat de bijstand aan de kiezer gaat verlenen. Hierbij zij opgemerkt dat het in het door de leden geschetste scenario aan de voorzitter is om in te schatten of er een ander stembureaulid moet worden aangewezen of dat dit niet nodig is.

De leden van de fractie van de PVV vragen tevens of de regering een risico ziet met zogenoemde 'stemfies' ten aanzien van het stemgeheim en mogelijke stemfraude, bijvoorbeeld door een 'stemfie' als bewijs aan te leveren. Ook vragen de leden of dit risico groter wordt met dit wetsvoorstel, gelet op de doelgroep van (verstandelijk) kwetsbare kiezers.

Het maken van een foto van jezelf in het stemhokje, een 'stemfie', is in beginsel toegestaan zolang je geen andere kiezers fotografeert. Hierbij moet echter de kanttekening worden geplaatst dat het vragen om een stemfie als bewijs dat iemand op een bepaalde partij of kandidaat heeft gestemd niet is toegestaan, dit is een inbreuk op de stemvrijheid van de kiezer. Ik ben het met Uw Kamer eens dat het maken van een foto in het stemhokje een risico kan vormen voor het stemgeheim, wanneer dit niet op eigen initiatief van de kiezer wordt gedaan. Dit risico wordt echter niet vergroot met het onderhavige wetsvoorstel, dat slechts regelt dat kiezers hulp van een stembureaulid mogen ontvangen. Wanneer een stembureaulid bijstand verleent en de kiezer merkt tijdens het stemmen op dat er een foto gemaakt moet worden omdat iemand anders daarom heeft gevraagd, wordt van stembureauleden verwacht dat zij de kiezer erop wijzen dat een ander dit niet mag eisen. Een 'stemfie' mag alleen wanneer de kiezer dat zelf graag wil, niet wanneer een ander daarom vraagt. Daarnaast is het ook niet de bedoeling dat het stembureaulid op verzoek een foto van de kiezer maakt, dit valt buiten de taak van het stembureaulid om de kiezer te helpen met het uitbrengen van de stem.

De leden van de fractie van de PVV vragen daarnaast of het, gelet op het risico op fraude, niet wenselijk is om een tweede stembureaulid mee te laten kijken wanneer de bijstand wordt verleend.

Stembureauleden worden geacht hun werkzaamheden zorgvuldig en integer uit te voeren. De regering heeft er alle vertrouwen in dat stembureauleden in staat zijn om bijstand op de juiste manier te verlenen, zoals zij dat nu ook af en toe al doen bij kiezers met een fysieke beperking. De regering acht het niet nodig dat er twee stembureauleden meegaan in het stembokje om de bijstand te verlenen. Dit kan voor een kiezer juist als intimiderend worden ervaren. Daarnaast moeten stembureauleden ook hun andere werkzaamheden verrichten, zoals het controleren van de stempassen en het controleren van het register van ongeldig verklaarde stempassen. Wanneer er steeds twee stembureauleden bezig zijn met het verlenen van bijstand, komen zij niet toe aan deze werkzaamheden en kunnen er wachtrijen ontstaan. Het is voldoende wanneer één stembureaulid de kiezer helpt bij het uitbrengen van de stem.

Verder verzoeken de leden van de fractie van de PVV om aan te geven hoe wordt gewaarborgd dat stembureauleden geen directe of indirecte invloed op de kiezer kunnen uitoefenen. Ook vragen zij of er bij de uitvoering van dit wetsvoorstel extra aandacht is voor het neutrale karakter van stembureaus om beïnvloeding te voorkomen.

Stembureauleden zijn op grond van de Kieswet neutraal.¹ Zij hebben zich vrijwillig aangemeld bij de gemeente als stembureaulid en hun gegevens zijn voorafgaand aan de verkiezing door de gemeente gecontroleerd. Stembureauleden worden getraind om hun werk op neutrale wijze uit te voeren, ook als zij kiezers helpen bij het uitbrengen van hun stem. Zij leren bij hun training dat de kiezer bepaalt op wie hij wil stemmen en dat zij alleen mogen helpen bij bepaalde handelingen zoals het uitvouwen van het stembiljet, het opzoeken van de gewenste kandidaat op het stembiljet, het invullen van het stembiljet, het opvouwen van het stembiljet en het deponeren van het stembiljet in de stembus. Getrainde stembureauleden weten dus hoe zij kiezers bij het stemmen kunnen helpen zonder invloed uit te oefenen op hun stemkeuze.

De leden van de PVV fractie wijzen erop dat bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 bij een stembureau in de Ulu Moskee in Bergen op Zoom 25 procent van de stemmen per volmacht werden uitgebracht. Zij vragen of de regering de opvatting van deze leden deelt dat dit te veel is.

Deze vraag is al eerder gesteld bij de Kamervragen van het Tweede Kamerlid Bosma (PVV) op 2 april 2026. Mijn antwoord van destijds is nog steeds hetzelfde: In het algemeen is het zo dat een percentage van boven de vijftientig procent op een enkel stembureau, zoals het geval bij het stemlokaal in de Ulu Moskee in Bergen op Zoom, hoog is. Tegelijkertijd kunnen er verklaarbare factoren zijn voor een hoog aantal volmachtstemmen, zoals de nabijheid van een verpleeghuis, zorginstelling of een concentratie van inwoners die minder mobiel zijn en daarom vaker gebruikmaken van een volmacht. Het is belangrijk te benadrukken dat een dergelijk percentage op zichzelf dus geen bewijs is van fraude of ronselen. In contact met de gemeente Bergen op Zoom komt naar voren dat de gemeente heeft geconstateerd dat het percentage volmachten op dit stembureau relatief hoog was. Er zijn echter geen onregelmatigheden aangetroffen die aanleiding gaven voor

¹ Artikel J 14 Kieswet

verder onderzoek. Daarnaast waren er in Bergen op Zoom meer stembureaus met relatief hogere percentages volmachten. Dit komt overeen met eerdere verkiezingen, waarbij in bepaalde wijken vaker gebruik wordt gemaakt van volmachten dan in andere. Een van de maatregelen om de risico's van het onrechtmatige gebruik van volmachten te beperken is de extra inzet op voorlichting voor kiezers, gemeenten en stembureau medewerkers. Via de website elkestemtelt.nl, sociale media en een uitlegvideo is uitgelegd hoe de volmachtprocedure werkt en dat het initiatief tot afgeven van een volmacht altijd bij de kiezer zelf moet liggen.²

De leden van de PVV fractie vinden dat er bij de uitvoering van dit wetsvoorstel meer aandacht moet uitgaan naar de risico's van ronselen of andere malversaties. Zij vragen of de regering het hiermee eens is. Ook verzoeken zij aan te geven hoe bij dit wetsvoorstel rekening is gehouden met risico's van fraude en het onder druk zetten van kiezers voor het afgeven van volmachten en of er in een actieve aanpak hiertegen wordt voorzien.

Het wetsvoorstel bijstand in het stemhokje heeft als doel om stemmen toegankelijker te maken voor mensen die niet in staat zijn om zelfstandig hun stem uit te brengen. Uit onderzoek onder kiezers blijkt dat bij 10% van de kiezers die een volmacht heeft afgegeven een beperking de reden hiervoor is.³ Als kiezers hulp in het stemhokje kunnen krijgen, zal een deel van de kiezers geen volmacht meer afgeven omdat zij dan zelf kunnen stemmen. Ik voorzie bij dit wetsvoorstel geen verhoogd risico op fraude of het onder druk zetten van kiezers voor het afgeven van volmachten. Ik acht het daarom ook niet nodig om in aanvulling op de reeds bestaande communicatie hier bij dit wetsvoorstel extra aandacht aan te besteden.

5. Overig

De leden van de fractie van PRO vragen wat de gevolgen zijn van de aangenomen amendementen, met name het amendement over de vervroegde evaluaties, als het gaat om de uitvoerbaarheid van de wetswijziging. Zij willen weten of de voorgestelde financiering hiervoor en de capaciteit voldoende zijn om dit bij de volgende verkiezing te realiseren. Ook vragen zij hoe de ervaringen van de mensen voor wie de hulp bestemd is en hun belangenorganisaties in het evaluatieproces worden betrokken.

Naar aanleiding van het amendement Van den Brink (nr.10) wordt in het wetsvoorstel geregeld dat een kiezer die schriftelijk aan het stembureaulid dat hulp biedt wil laten weten op wie hij wil stemmen, dit in het stemhokje op een briefje moet schrijven.⁴ Na het stemmen maakt het stembureaulid dit briefje onbruikbaar en doet het in een daarvoor bestemde enveloppe. Dit heeft geen invloed op de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel.

² Zie brief aan de Tweede Kamer van 23 april 2026 als antwoord op de Kamervragen met als kenmerk 2026Z06934.

³ Ervaringen van kiezers tijdens gemeenteraadsverkiezingen 2022, bijlage bij Kamerstukken II, 2022/23, 35 165, nr. 50 en Ervaringen van kiezers: Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen 2023, bijlage bij Kamerstukken II, 2023/24, 35 165, nr.61.

⁴ Kamerstukken II, vergaderjaar 2025/26, 36 863, nr.10.

Naar aanleiding van het amendement Mohandis nr.12 wordt in het wetsvoorstel vastgelegd dat volksvertegenwoordigers en bestuurders geen stembureaulid mogen zijn.⁵ Dit betekent dat stembureauleden geen lid mogen zijn van de Tweede Kamer of de Eerste Kamer der Staten-Generaal, het Europees Parlement, provinciale staten, een kiescollege, een algemeen bestuur, een gemeenteraad, of een eilandsraad. Daarnaast mogen zijn ook niet werkzaam zijn als Minister, Staatssecretaris, commissaris van de Koning, gedeputeerde, burgemeester, wethouder, Rijksvertegenwoordiger, gezaghebber, eilandgedeputeerde of lid van het dagelijks bestuur. Bij het werven van stembureauleden kunnen gemeenten bij mensen die zich aanmelden vragen om aan te geven of zij volksvertegenwoordiger of bestuurder zijn. Als het antwoord ja is, wordt uitgelegd dat deze persoon dan geen stembureaulid kan worden. Dit is niet veel extra werk. Naar verwachting leidt dit er ook niet toe dat er te weinig vrijwilligers als stembureaulid ingezet kunnen worden. Deze wijziging staat de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel dus niet in de weg.

Het wetsvoorstel regelt dat de voorzitter van het stembureau een stembureaulid aanwijst als een kiezer om hulp in het stemhokje vraagt. Naar aanleiding van het amendement Van den Brink nr.13 komt de mogelijkheid voor de kiezer om een ander lid van het stembureau aan te wijzen voor hulp in het stemhokje te vervallen.⁶ Dit heeft geen invloed op de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel.

Het amendement Flach nr.16 regelt, omwille van de duidelijkheid, dat in het wetsvoorstel consequent het woord "stemgeheim" wordt gebruikt in plaats van in het wetsvoorstel gebezigde "het geheim van de stemming".⁷ Het gaat hierbij om een tekstuele wijziging zonder verdere gevolgen voor de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel.

Het amendement Flach nr. 11 regelt dat de evaluatie niet alleen na 5 jaar wordt gedaan, maar dat ook meteen na de eerstvolgende verkiezingen de werking van de wet wordt geëvalueerd.⁸ Om de wet goed te kunnen evalueren stel ik een evaluatiekader op. Hierin staat wat de doelen zijn van de evaluatie, welke evaluatievragen er zijn en hoe de data voor de evaluatie worden verzameld. Dit kader stem ik af met de Kiesraad, de VNG, de NVVB en Ieder(in). Ook bespreek ik met belangenorganisaties voor mensen met een verstandelijke beperking, mensen die laaggeletterd zijn en mensen met dementie hoe ervaringen met hulp in het stemhokje het beste opgehaald kunnen worden. In de reguliere evaluatie van verkiezingen zullen de effecten van het wetsvoorstel worden meegenomen. In de evaluatie van de verkiezingen van maart 2027 zal ik nagaan hoe de uitvoering is verlopen en welke knelpunten zich hier mogelijk bij voor hebben gedaan. Zodat hiervan geleerd kan worden en waar nodig procedures hierop aangepast worden. Ook zal ik op basis van de evaluatie in overleg met de ketenpartners de voorlichting voor kiezers, gemeenten en stembureauleden waar nodig aanpassen voor de daaropvolgende verkiezingen. Voor de evaluatie van de wet zijn voldoende financiële middelen beschikbaar. Bij het ministerie van BZK is voldoende capaciteit om de werking van de wet te evalueren.

⁵ Kamerstukken II, vergaderjaar 2025/26, 36 863, nr 12.

⁶ Kamerstukken II, vergaderjaar 2025/26, 36 863, nr.13.

⁷ Kamerstukken II, vergaderjaar 2025/26, 36 863, nr.16.

⁸ Kamerstukken II, vergaderjaar 2025/26, 36 863, nr.11.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Pieter Heerma

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2026-0000492649

Datum
24 september 2026

Opgesteld door
[Redacted]

Samengewerkt met
[Redacted]

Bijlage(n)
3

Aan
Van

Minister van BZK
CZW

nota

Verslag Eerste Kamer over het wetsvoorstel bijstand in
het stembokje

Aanleiding

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Eerste Kamer heeft op 15 september 2026 verslag uitgebracht inzake bovengenoemd wetsvoorstel.

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd akkoord te gaan met de nota naar aanleiding van het verslag en deze samen met de aanbiedingsbrief te ondertekenen.

Kern

- Het wetsvoorstel regelt dat iedere kiezer die behoefte heeft aan hulp bij het stemmen, deze hulp mag krijgen van een stembureau lid.
- Kiezers met een fysieke beperking hebben momenteel al recht op hulp bij het stemmen door een persoon naar hun eigen keuze.
- Dit wetsvoorstel verandert niets aan dat recht en regelt alleen dat alle andere kiezers recht krijgen op bijstand in het stembokje door een stembureau lid.
- De leden van de fracties van CDA, PVV en PRO hebben vragen gesteld over het wetsvoorstel.

Toelichting

De vragen in het verslag zijn uiteenlopend van aard. Een aantal vragen ziet op de mate waarin het wetsvoorstel aansluit bij het VN-verdrag handicap. Ook zijn er vragen over de manier waarop stembureau leden de bijstand in het stembokje moeten verlenen en in hoeverre zij actief deze hulp mogen aanbieden aan kiezers. Daarnaast gaat een aantal vragen over de integriteit van stembureau leden en de kans op stemfraude of beïnvloeding van de kiezer. Ten slotte is er nog een vraag over de aangenomen amendementen van de Tweede Kamer en de gevolgen daarvan voor de wetsevaluatie.

Planning

Het is wenselijk om de nota naar aanleiding van het verslag op korte termijn naar de Eerste Kamer te sturen. Het streven is namelijk om dit wetsvoorstel op 1 januari 2027 in werking te laten treden, zodat de nieuwe regels kunnen gelden tijdens de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen in maart 2027. Daarvoor is een vlotte behandeling in de Eerste Kamer vereist. Wanneer

inwerkingtreding op 1 januari 2027 niet haalbaar blijkt, zullen de nieuwe regels pas gelden bij een volgende verkiezing.

Onze referentie
2026-0000492649
Datum
24 september 2026

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Nota naar aanleiding van het verslag	
2	Aanbiedingsbrief	
3	Verslag Eerste Kamer	